

تفاوت مقاله علمی پژوهشی با ISI و ترویجی و مروری

تفاوت مقاله علمی پژوهشی با ISI و ترویجی و مروری: از نظر هدف از تدوین مقاله، آنرا به مقاله‌های: آموزشی، ترویجی، توصیفی، تحلیلی و ... دسته‌بندی می‌نمایند و از نظر این که مقاله در چه مجلاتی چاپ شده باشند، مقالات را به: مقاله‌ی ISI، علمی-پژوهشی، دانشنامه‌ای، علمی-ترویجی، علمی-آموزشی و ... تقسیم می‌نمایند.

انواع مقاله:

برای دسته‌بندی مقاله‌ها، اصول و قاعده‌ی مشخص و یکسانی وجود ندارد که همه صاحب‌نظران بر آن اتفاق نظر داشته باشند؛ لذا از ابعاد و جنبه‌های مختلف آن را دسته‌بندی می‌نمایند. مثلاً از نظر موضوع، مقاله‌ها را به تاریخی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، ادبی و ... تقسیم می‌کنند. از نظر هدف از تدوین مقاله، آنرا به مقاله‌های: آموزشی، ترویجی، توصیفی، تحلیلی و ... دسته‌بندی می‌نمایند و از نظر این که مقاله در چه مجلاتی چاپ شده باشند، مقالات را به: مقاله‌ی ISI، علمی-پژوهشی، دانشنامه‌ای، علمی-ترویجی، علمی-آموزشی و ... تقسیم می‌نمایند. مقاله‌های علمی را با توجه به روش و شیوه‌ی تدوین آنها به دو دسته تقسیم می‌کنند:

الف) مقاله‌های علمی-پژوهشی

ب) مقاله‌های مطالعاتی-ترویجی

الف) مقاله‌های علمی-پژوهشی

مقاله‌های علمی-پژوهشی که به آنها پژوهشنامه نیز گفته می‌شود، به مقالاتی گفته می‌شود که بر پایه پژوهش‌های توصیفی یا آزمایشی تدوین می‌شوند و از نتایج این گونه پژوهش‌ها و تحقیقات استخراج شده و به منظور اشاعه یافته‌های پژوهشی صورت می‌گیرند و به تولید دانش و توسعه‌ی آن کمک شایانی می‌کنند.

از آنجا که گزارش پژوهش‌های علمی غالباً در مجله‌های تخصصی مرتبط به چاپ می‌رسند و این مجله‌ها برای هر گزارش علمی (مقاله‌های علمی) صفحات محدودی را اختصاص می‌دهند، رعایت اصل اختصار و خلاصه نویسی در تدوین این گونه مقالات بسیار مهم و ضروری است. با این حال گزارش نتایج یک پژوهش علمی میدانی باید به گونه‌ای تدوین شود که در آن هیچ یک از جنبه‌های مهم پژوهش از قلم نیافتند.

در واقع یک مقاله علمی-پژوهشی که برای یک پژوهش تدوین می‌شود و به گزارش پژوهش مورد نظر از ابتدا تا انتها می‌پردازد، باید به گونه‌ای تنظیم و تدوین شود که هم خوانندگان مقاله یافته‌ها و نتایج تازه‌ی پژوهش را دریافت نمایند و هم اینکه پژوهشگران دیگر، در صورت تمایل، بتوانند همان پژوهش را، تنها با مطالعه گزارش آن، از آغاز تا انجام، به طور کامل تکرار نمایند. پس هدف از مقاله‌های علمی-پژوهشی، آگاه کردن پژوهشگران و دانشمندان از یافته‌های علمی جدید است و جزء منابع دست اول محسوب می‌شوند.

ب) مقاله‌های مطالعاتی-ترویجی

مقاله‌های مطالعاتی-ترویجی که به آنها، مقالات کتابخانه‌ای نیز گفته می‌شود، مقالاتی هستند که بر اساس مطالعات و تحقیقات صورت گرفته‌ی اسناد و منابع مکتوب و چاپ شده‌ی موجود در کتابخانه و سایر مراکز اطلاع‌رسانی علمی، تدوین و منتشر می‌گردند. مقالات مطالعاتی-ترویجی بر اساس گردآوری، جابه‌جایی، تلفیق، ترکیب و تحلیل دانش موجود تهیه می‌شوند. اینگونه مقالات را بر اساس هدف و چگونگی تدوین آنها به انواع زیر تقسیم می‌کنند:

۱) مقاله‌های گردآوری (تالیفی)

مقاله‌های تالیفی (تدوینی) به مقاله‌هایی گفته می‌شود که صرفاً با گردآوری اقوال و گفته‌ها درباره‌ی یک موضوع خاص، فقط دیدگاه‌ها و نظریات مختلف مرتبط با موضوع را منعکس می‌کنند و معمولاً فاقد نظریه، یافته، روش و نکته تازه‌ای درباره موضوع هستند. اینگونه مقالات در واقع به جمع‌آوری مطالب و اطلاعات پراکنده پیرامون یک موضوع پرداخته سپس با جا به جایی، تلفیق و ترکیب و دسته‌بندی دانش موجود، به روشن‌سازی زوایای یک مساله کمک نموده و اطلاعات و آگاهی‌های نسبتاً جامع خوبی پیرامون موضوع مقاله به خواننده ارائه می‌کنند.

ارزش چنین مقاله هایی فقط طبقه بندی مطالب و نحوه معرفی آنهاست و از نظر علمی در پایین ترین مقالات قرار می گیرند.

(۲) مقاله های دانشنامه ای:

دانشنامه یا دایره المعارف، کتابی است حاوی اطلاعات در موضوعات و مختلف و در قالب مقاله های مستقل، این نوع مقالات را، اصطلاحاً «مدخل» می گویند و حجم آن نیز بستگی به نوع دانشنامه و زمینه کار آن بستگی دارد. مقاله ی دانشنامه ای درباره یک موضوع واحد و با تکیه بر اطلاعات روشن و طبقه بندی شده با هدف اطلاع رسانی نوشته می شود و اطلاعات جامعی درباره ی موضوع از منابع موثق گردآوری می کند و با تلخیص و ترکیب آنها، فشرده ای از معتبر ترین اطلاعات را درباره هر مدخل به نگارش در می آورد. دانشنامه ها، ارائه کننده اطلاعات پایه و مستند پیرامون موضوعات مختلف بوده و فشرده تمام اطلاعات معتبر را دربردارند. تدوین کننده های دایره المعارف های معتبر می کوشند تا حد ممکن در هر موضوعی، نگارش مقاله را به هر مقاله، نام نویسنده و شخصیت علمی او را ذکر می کنند. هدف مقاله ی دانشنامه ای ارائه اطلاعات اساسی، اصیل، موثق و مستند راجع به یک موضوع است؛ لذا در نگارش مقاله باید از منابع اصیل و معتبر استفاده شود. اطلاعات مقالات دانشنامه ای، کلی، موجز و مختصر است و اطلاعات تفصیلی معمولاً تخصصی می آید.

مطلب و اطلاعاتی که در مقاله درج می شود، باید مستند باشد چون در پردازش نهایی یک مقاله ممکن است مواردی از آن حذف، جابه جا، تلخیص یا ادغام شود، اگر سند آنها مشخص نباشد هماهنگ سازی نشانی های کتابشناسی با ساختار تازه ی مقاله دچار مشکل جدی خواهد شد.

(۳) مقاله های علمی - مروری:

مقاله ی علمی - مروری به مقاله ای گفته می شود که به نقد و ارزیابی نوشته هایی که قبلاً منتشر شده اند، می پردازند. هدف از این مقاله ها، علاوه بر اطلاع رسانی، ارزیابی و تفسیر موضوع توسط افرادی است که نسبت به موضوع تسلط و اشراف کامل دارند. معمولاً نویسنده این نوع مقاله ها با مقوله بندی نقد و ارزیابی نوشته های پیشین، روند پژوهش را در میان نوشته های مرتبط با یک موضوع، بررسی و مشخص می کند. ساختار مقاله های علمی - مروری تا حدود زیادی شبیه به مقاله های علمی - پژوهشی است. در این مقاله ها، نویسنده معمولاً به جای تدوین و تنظیم فرضیه، به تعیین هدف های مقاله اکتفا می کند و یا این که به جای مشخص کردن جامعه، حجم نمونه و به تعیین محدوده و وسعت مطالعاتی خود می پردازند. در مقدمه مقاله تعریف و تبیین موضوع پژوهش و دلیل انتخاب آن و حدود بررسی ها و مطالعات ارائه می شوند. تمام منابع موجود را بررسی و ارزیابی می کند و با خلاصه کردن پژوهش های پیشین، سیر پیشرفت تحقیقات با موضوع را نشان می دهد. نقاط اشتراک و نقاط افتراق یا نقاط قوت و نقاط ضعف پژوهش ها، نوشته ها، دیدگاه ها و ... مرتبط با موضوع را که مطالعه و بررسی کرده، مشخص می کند و نوشته های اصیل و معتبر را معرفی می نماید. در پایان مقاله نیز پیشنهاد های خود را تنظیم و ارائه می کند.

(۴) مقاله های علمی و تحلیلی:

مقاله های علمی - تحلیلی که به آنها، علمی - نظری نیز گفته می شود، مقالاتی هستند که با هدف تحلیل یا بسط و گسترش اندیشه ها و نظریه ها و با به کارگیری یک روش تازه نوشته می شوند. نویسندگان اینگونه مقالات، با بهره گیری از منابع، بویژه مقاله های مروری و پژوهشی، نظریه تازه ای در رشته تخصصی خود مطرح می کنند. گاه نظریه های موجود را تحلیل می کنند و بسط و گسترش می دهند و یا با ارائه شواهد و مستندات تازه، تفوق آنها را بر دیگر نظریه ها نشان می دهند، آنها را تقویت و تأیید می کنند یا مورد تردید قرار می دهند. از نظر ساختاری، اینگونه مقالات مانند مقالات علمی - مروری هستند و تا حدودی نیز بستگی به موضوع مقاله و خلاقیت و ابتکار نویسنده دارند. از نظر ارزش علمی مقاله، مقالات علمی - تحلیلی اعتبار علمی بالاتری نسبت به سایر مقالات این گروه دارند و مجلات معتبر علمی - پژوهشی، مقاله های نظری - مروری و تحلیلی را نیز مانند مقاله های پژوهشی چاپ می کنند.